

УДК 75.012:821.161.2]:316.42

*Острогляд Олена, старша викладачка;
Кошелев Євгеній, студент 3 курсу
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

**ТЕМАТИЧНА ХУДОЖНЯ КОМПОЗИЦІЯ
«СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТВОРУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
«КАТЕРИНА» ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЛІТЕРАТУРНОГО НАРАТИВУ У КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ
ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ**

Образ Катерини у творчості Тараса Шевченка є не просто жіночим портретом, а символом національної драми. Сучасні художники, зокрема автор цієї роботи, переосмислюють цей архетип за допомогою новітніх візуальних засобів, зберігаючи глибинний зв'язок із українською культурною традицією. Поєднання мотивів народного розпису та стилістики американського неоекспресіонізму — своєрідна спроба діалогу культур.

Художнє осмислення Катерини розпочалося ще з Тараса Шевченка, який створив однойменну поему 1838 року та власноруч виконав ілюстрацію до неї. Пізніше, у ХХ столітті, до цього образу зверталися Михайло Деревус, Василь Касіян, Григорій Якутович, використовуючи як академічні, так і народні підходи. Ці твори підкреслювали трагічну долю дівчини, її духовну красу та зв'язок із долею України (Гнідан, 2011).

Вплив Жана-Мішеля Баскія

Стилістика Жана-Мішеля Баскія стала важливим вектором натхнення. Його мистецтво характеризується експресивною манерою, графічністю, колористичною насиченістю та соціальним меседжем (Нобан, 1998). У моїй роботі ця естетика адаптується до українських тем — образ Катерини зливається з кольоровим фоном, що ніби «кричить» про біль, волю, жіночу силу. Ідея «візуального тексту» — ще один елемент, запозичений у Баскія, хоча поданий через народну стилістику.

Декоративна стилістика моєї роботи базується на українському розписі — передусім петриківському. Саме ця традиція дала мені ключ до розкриття символіки: квіти, птахи, орнаменти — це не лише естетичні елементи, а метафори життєвого циклу, захисту, жіночої енергії (Соколюк, 2020).

Використання яскраво-жовтого тла — це алюзія на сонце, надію, народну енергію. Катерина, що постає в центрі, вписана в цей орнамент як центральний образ світобачення, як мати-Україна.

Техніка виконання

Техніка виконання є невід'ємною складовою концепції твору, адже саме через неї художник передає не лише сюжетне наповнення, але й емоційно-смысловий стан образів. Обрана мною техніка — акриловий живопис — дає широкі можливості для поєднання експресивності, фактурності й декоративності, що надзвичайно важливо в контексті синтезу сучасного мистецтва з елементами народної естетики.

Акрил — це синтетична фарба на водній основі, яка швидко висихає, утворюючи міцну, майже водостійку плівку. Саме ця властивість дозволяє працювати пошарово, насичуючи кольори, експериментуючи з прозорістю та перекриттям. Це наближає роботу до принципів неоекспресіонізму, коли на одному полотні можуть співіснувати як активні мазки, так і графічні елементи, фактурні плями й текстові вставки.

Робота виконана на дерев'яній основі, що є своєрідним містком до традиційного іконопису, але з інтерпретацією в сучасному стилі. Завдяки цьому матеріал набуває глибини, щільності та вагомості, а сама поверхня дає змогу ефективно застосовувати декоративні техніки, зокрема:

- Шпаклювання та підготовка основи: перед нанесенням фарби поверхню було оброблено ґрунтом і текстуровано шпаклівкою, щоб надати фактурності.
- Мазки пензлем та мастихіном: використовувалися як широкі, енергійні мазки, властиві Баскії, так і тонка, деталізована робота над орнаментами.
- Графічні елементи: контурні лінії, які утворюють композиційні акценти, були нанесені маркерами по сухому шару акрилу, імітуючи ефект стріт-арту.

- Декоративні мотиви: квіткові та рослинні елементи, натхненні петриківським розписом, виконані дрібними пензлями у техніці накладання крапкових і лінійних мазків.

Важливим елементом є колористика. Жовтий фон — це символ світла й енергії, який одночасно відсилає до сонячного диска як елементу праукраїнської символіки. Силует Катерини навмисно виконаний у темнішій, контрастній гамі — щоб підкреслити її трагізм, але й внутрішню силу, вкорінену в народну культуру.

Акрил також дозволяє поєднувати різні медіа — що дає перспективу надалі доповнювати подібні твори колажами, шрифтами, трафаретами тощо. Ця універсальність робить його ідеальним матеріалом для художнього експерименту в межах постмодерного переосмислення класичних сюжетів.

Тема Катерини у творчості Тараса Шевченка — це не лише літературний або візуальний образ, а глибоко закорінений національний архетип, який уособлює жіночу долю, трагізм особистої історії та багатогранність української ідентичності. Звернення до цього образу в контексті сучасного мистецтва є не лише актом вшанування минулого, а й способом говорити про сучасні реалії крізь призму культурної пам'яті.

Мій живописний твір є спробою синтезу традиційного й модерного. З одного боку — глибока пошана до народного декоративного мистецтва, зокрема петриківського розпису, який несе в собі позитивну енергію, фольклорну мудрість і колористичну довершеність. З іншого — натхнення творчістю Жана-Мішеля Баскія, яка дала мені свободу художнього самовираження, можливість не боятися спрощення форми й безпосередньо транслювати емоцію.

Використання акрилу як техніки посприяло досягненню експресивності, фактурності й сучасного звучання композиції. Сам процес малювання був для мене не лише технічним, а радше емоційним зануренням у внутрішній світ героїні — Катерини, яка стала метафорою української жінки, що бореться, страждає, але не здається.

Таким чином, моя робота є візуальним маніфестом на перетині історії, сучасності та індивідуального художнього досвіду. Вона демонструє, що національні образи можуть бути актуальними, якщо переосмислювати їх мовою

нашого часу. Це також заклик до молодих митців не боятися поєднувати «високе» мистецтво з масовою культурою, шукати нові форми через поєднання традиційного й авангардного. У результаті — створення нового художнього коду, що репрезентує сучасну Україну на культурній мапі світу.

Література

1. Danto A. C. *Basquiat and the New Wave Art*. — New York: Prestel, 2009.
2. Hoban P. *Basquiat: A Quick Killing in Art*. — New York: Viking, 1998.
3. Гнідан О. І. *Тарас Шевченко: Поезія, образ, слово*. — К.: Либідь, 2011.
4. Касіян В. І. *Образ Катерини у графіці // Образи Шевченка*. — К., 1986.
5. Соколюк С. В. *Петриківський розпис: Історія, техніка, символіка*. — Дніпро: Арт-Простір, 2020.
6. Яцюк В. *Українська народна картина: символіка, композиція, колір*. — Київ: Мистецтво, 2015.

УДК 75.012:821.161.2]:316.42

*Матвійчук Наталія, доцентка кафедри
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ФЕНОМЕН ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У СТАНОВЛЕННІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ОПІШНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Гончарство – одне з найважливіших джерел для вивчення та вирішення багатьох сучасних наукових питань, починаючи з етногенезу, етнічної історії, генетичних і етнокультурних зв'язків між народами, побуту, і завершуючи проблемами традиційної культури. Для одного з найпотужніших на сьогодні в Україні гончарних центрів, Опішного – це глибинні традиції, сформовані не одним поколінням майстрів-гончарів, багата історія розвитку народного промислу, розмаїта сучасна гончарна культура та ґрунтовний фундамент для розвитку гончарного мистецтва в майбутньому. Надважливу роль у існуванні, створенні